

# Magyar művek a Nagy Háború emlékére

## Kiállítás a Vigadóban

■ 1914-ben robbant ki az első világháború. Ki tudja, hogy Európa lelkiismeretét milyen politikai motívumok ébresztették föl akkor, amikor a földrész nagy városaiban megszületett ennek a világrengető eseménynek százévnnyi távolságból való megemlékezésére a felhívás? Ez a centenáriumi időszak 2014 és 2018 között zajlik, többek szerint abban a reményben, hogy a számos helyen végzett „emlékezetmunka” nemcsak ahhoz járulhat hozzá, hogy a még megmaradt relikviákat újra átnézzék a múzeumokban, hagyatékokat kutassanak föl, hanem hogy ezzel az eseménysorral sikerül végleg lezárni a békeszerződések évfordulójára a Nagy Háborút. És Európa népei talán alkalmassá válnak a béke jelentőségének megértésére. Megszületett az európai közös digitális könyvtár (*europa 1914-1918.eu*), amelyen keresztül bárki áttekintheti nemcsak a közgyűjtemények anyagát, hanem mindazt a – regisztráció után – feltöltött anyagot, amely a felhívások nyomán magángyűjteményekből, egyéni kezdeményezésekből erre felkerül. Óriási merítési lehetőség, hogy az egykor ellenségként egymással harcoló népek egymásnak okozott tragédiáit megismerhessék, és átélhessék. A szervezők nagy reményekkel még azt is feltételezik, hogy ez sajátos katarzist eredményezhet, és hozzájárulhat Európa uniós létének jobbá válásához. A történészek őskatasztrófának nevezték a Nagy Háborút, amelyben 19,7 millió ember halt meg, 21,2 millió ember volt sebesült, rokkant meg, s amely romba döntött városokat, feldúlt tájakat, elpusztított rengeteg állatot, járványt, nyomort okozott, és végleg megváltoztatta az addigi európai életkörülményeket, politikai kapcsolatokat, földrajzi állapotokat. A gyűlölet fészkevé tett korábban együttműködő régiókat, aljas hatalomvágyat szült, a népek egymásra uszításával közvetlen közelbe hozta a népirtást, az agressziót. És méhében hordta a második Nagy Háború kitörését...

Európa egykori háborús helyszíneinek nagyvárosaiban már elkezdődtek a különböző feltáró kiállítások.

Magyarországon 2013 januárjában alakult meg az Első Világháborús Centenárium Emlékbizottság, amely koordinálja a megemlékezéssel kapcsolatos országos feladatokat. E bizottságnak is van honlapja (*elsovilaghaboru.com*). Az egész folyamat vezetésével foglalkozó intézmény a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HM HIM), amelynek vezetője itt hangsúlyozza, hogy nemcsak a klasszikus programokat támogatják a pályázaton elnyerhető összegekkel, hanem akár olyan különleges elképzeléseket is, amelyekre egyébként nem lenne mód. Be kell vallani, hogy Magyarországon az 1990-es évek rendszerváltásáig nem különösebben lehetett beszélni erről a háborús eseményről sem, nem mellékesen az országot léteiben megrázó 1920-as, a versailles-i Nagy-Trianon palotában megkötött pusztító békeszerződés miatt. Hiába maradtak fenn emlékművek (amelyek állítására 1917-ben IV. Károly király kötelezte a magyar településeket, akinek aztán menekülnie kellett az országból), az 1950-es évek pusztító nyomorúságában ezek is egyre nagyobb leromlást szenvedtek el. „A háború valódi emlékezetét vissza kell vinni a köztudatba, a tananyagba a hazaszeretet, a nemzettudat fogalmival együtt” – nyilatkozta a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum e témát vezető parancsnoka, Kovács Vilmos ezredes. Az intézmény évek óta készült a nagy eseményre, 2012-es nagyszabású tervét 19 önálló gyűjteményére, képzőművészeti és tárgyi anyagára, nemzetközi kapcsolataira, kutatómunkájára alapozta, nagyszabású kiállítását szeptemberben nyitotta meg. Folytatják anyagaik digitalizációjával, és egyéb látványos elemek megvalósításával, mint például az egykori Lajta hajó Parlament előtti lehorgonyzásával, vonatjárat indításával stb. Ennek az intézményi vezetésnek köszönhetően került az érdeklődés előterébe más művészeti területeken is a Nagy Háború témája. A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) is bekapcsolódott ebbe az emlékezősorozatba. A kortárs művészek több tagozata készül arra, hogy lehetőleg új mű-



vekkal, a téma iránti mai eszmei és akár új technikai megközelítéssel járuljon hozzá az évtizedek kényszerű hallgatásai után ennek a nemzeti gyásznak és emlékezésnek a megörökítéséhez. Az akadémikusok Képzőművészeti, Iparművészeti és Tervezőművészeti, valamint Film- és Fotóművészeti Tagozata által meghirdetett pályázatra a november 4-ig beérkezett művekből 2014. december 3-án nyílik kiállítás a felújított pesti Vigadóban. Ezen a kiállításon az akadémikus alkotók valamennyien részt vehetnek, akik a vizuális területen működnek, de felkérhetek más, általuk megbecsült alkotókat is. A megmértetésről nyilván csak a tárlat után számolhatunk be, de jó néhány művészről már tudjuk, hogy biztosan szerepel. Az olyan nagy műveknek minden bizonnyal ott lenne a helyük, mint például Aknay János *In Memoriam 1914–1918* című diptichonjának, Deim Pál *Minden értelmetlenül meghalt ember emlékére* című alkotásának, Kárpáti Tamás *Kígyóvilágy*ének, Péreli Zsuzsa *A szolgálati idő emlékére* című gobelinjének, Orosz István plakátjainak, nem is beszélve Prutkay Péter különleges, dadaista hatású relikviakép-kompozícióiról. Nem véletlen, hogy a kiállítás kurátorának éppen őt kérték fel művész kollégái – P. Szabó Ernő művészettörténész

mellett –, hiszen évtizedek óta egyetlenként komponálta szinte mániákusan az ember alkotta tárgyak megmaradt emlékdarabjaiból szívszorogatóan drámai kép-elbeszéléseit. Az MMA számos művésze az alkotás hevében volt, a beadás előtti utolsó pillanatig. Nem véletlenül. Ez a kiállítás igen nagy művészi felelősség, nem csupán a magyarországi szellemi élet belső értékrendjének szükséges újraértelmezése miatt, hanem a korábban vázolt európai kontextus miatt is. Jean-Claude Juncker luxemburgi miniszterelnök egy 2008-as beszédében azt javasolta azoknak, akik kételkednek az Európai Unióban, hogy látogassanak el egy katonatemetőbe, mert ott meggyőződhetnek arról, hová vezet az, ha nincs Európa, és a népek nem tudnak, vagy nem akarnak együttműködni. Az azóta az EU egyik meghatározó vezetőjévé lett politikus igazán drámai eszközzel élt. A Magyar Művészeti Akadémia szellemi közössége igen jelentős eszmei és erkölcsi vizsgára vállalkozott. A készülő színes katalógus borítója, Gyóni Géza (1884–1917) versének és Paizs László (1935–2009) festőművész művének idézésével, mindenesetre jelzi a vállalkozás szellemi mércéjét.

DVORSZKY HEDVIG  
művészettörténész

**A Nagy Háború –  
1914–2014 emlékező  
kiállítás katalógusának  
borítója, Gyóni Géza  
versével és Paizs László  
plasztikájának fotójával  
(Magyar Művészeti  
Akadémia, Budapest,  
2014) / Cover of the  
catalogue for memorial  
exhibition The Great  
War, 1914–2014 with  
a poem by Géza Gyóni  
and the photo of  
a sculpture by László  
Paizs (Hungarian  
Academy of Arts,  
Budapest, 2014)**



*(A Nagy Háború.  
1914–2014.  
Emlékező kiállítás.  
Pesti Vigadó,  
Budapest,  
2014. december 3. –  
2015. január 18.)*

**A fotót  
az MMA bocsátotta  
rendelkezésünkre.**